

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА ЕФЕКТИВНІСТЮ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Анотація. Розкрито сутність та складові необоротних активів бюджетних установ, виявлено основні проблеми, пов'язані з ефективністю використання необоротних активів, та визначено особливості контролю за повнотою оприбуткування, станом збереження та використання придбаних необоротних активів.

Аннотация. Раскрыты сущность и составляющие необоротных активов бюджетных учреждений, выявлены основные проблемы, связанные с эффективностью использования необоротных активов, и определены особенности контроля за полнотой оприходования, хранения и использования приобретенных необоротных активов.

Annotation. The essence and components of fixed assets budgetary institutions are revealed, the key problems associated with the effective use of fixed assets are identified and peculiar features of control over the completeness of recognition, the state of preservation and use of acquired intangible assets are determined.

Ключові слова: бюджетна установа, необоротні активи, знос, оцінка вартості активів, внутрішній контроль.

Однією з визначальних умов успішного функціонування бюджетної установи, високоякісного та своєчасного надання послуг є забезпеченість засобами праці, які становлять самостійний об'єкт бухгалтерського обліку – необоротні активи та їх раціональне використання. Тому здійснення контролю за необоротними активами – важлива частина фінансово-господарського контролю.

Посилення контролю з боку держави за раціональним та ефективним використанням необоротних активів останніми роками набуває першочергового значення, оскільки кількість порушень у бюджетній сфері залишається дуже значною.

Дослідженням у сфері необоротних активів займалися такі вчені, як: Маляревский Ю. Д., Симченко Л. Н., Шевченко С. О., Нетецький Є. В. та ін. [1 – 3]. Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних вчених, слід зазначити, що розкриття питання обліку необоротних активів потребує подальшого наукового дослідження у розрізі контролю за ефективністю їх використання.

Метою дослідження є розгляд сутності необоротних активів, виявлення проблем, пов'язаних з ефективністю їх використання, а також визначення особливостей щодо проведення ревізії обліку необоротних активів.

Об'єкт дослідження – необоротні активи бюджетної установи.

Предмет дослідження – особливості контролю за ефективністю використання необоротних активів бюджетною установою.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи визначені в Інструкції з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ, затвердженій ДКУ від 17.07.2000 р. № 64 [4]. Відповідно до даної інструкції, необоротні активи – це матеріальні та нематеріальні активи, які належать установі та забезпечують її функціонування і строк корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року.

Необоротні активи складаються з основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.

У складі необоротних активів обліковуються земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, будинки, споруди, передавальні пристрої, робочі силові машини й обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, столовий кухонний та господарський інвентар, обчислювальна техніка, робоча та продуктивна худоба, багаторічні насадження, музейні цінності, експонати зоопарків, виставок, бібліотечні фонди, знаряддя лову, спеціальні інструменти та спеціальні пристосування, білизна, постільні речі, одяг та взуття, тимчасові споруди, природні ресурси, інвентарна тара, матеріали довготривалого використання з науковою метою, авторські та суміжні з ними права, права користування природними ресурсами, майном, об'єктами промислової власності, інші матеріальні та нематеріальні активи довготривалого використання.

Основне завдання контролю операцій з необоротними активами бюджетної установи є контроль за їх наявністю, правильністю їх оцінки, відповідним використанням та збереженням, а також виявлення та попередження порушень, пов'язаних з діями над активами.

Основною проблемою в обліку необоротних активів бюджетних установ є нарахування зносу за нормами, встановленими на сьогодні, що призводить до того, що повне нарахування зносу виникає раніше, ніж необоротні активи виступають встановлені строки їх експлуатації. У результаті цього в бухгалтерському обліку та формах фінансової звітності необоротні активи відображаються за нульовою вартістю, що не відповідає фактичній вартості майна бюджетних установ [3].

Другорядною є проблема оцінки необоротних активів, оскільки від цього залежить вірогідність визначення фінансових результатів організації і відображення їх у звітності. Вважається, що порушення із заниження вартості активів – це результат недотримання об'єктами контролю вимог закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", за що передбачено притягнення до адміністративної відповідальності окремих посадових осіб [5, с. 18].

Для того, щоб уникнути неправомірних дій та якомога точнішого виявлення помилок необхідно посилити внутрішній контроль та відповідальність посадових осіб за недопущення порушень в обліку необоротних активів за їх реальною оцінкою.

Особливостями щодо проведення контролю повноти оприбуткування, стану збереження та використання придбаних необоротних активів будуть такі:

1. Перевіряються такі документи:

бухгалтерські облікові реєстри: меморіальні ордери № 4 "Накопичувальна відомість по розрахунках з іншими дебіторами", № 6 "Накопичувальна відомість по розрахунках з іншими кредиторами", № 9 "Накопичувальна відомість про вибуття та переміщення необоротних активів", відомості нарахування зносу на основні засоби (форма № ОЗ-12 (бюджет);

первинні документи: накладні, рахунки-фактури, накладні про внутрішнє переміщення, комерційні акти, акт прийняття-передачі основних засобів ф. № ОЗ-1, акт про списання основних засобів ф. № ОЗ-3, акт про списання автотранспортних засобів № ОЗ-4, акт списання ф. № 3-2 та акти довільної форми, інвентарні картки обліку необоротних активів типових форм № ОЗ-6 (бюджет) та № ОЗ-8 (бюджет) тощо;

договори купівлі-продажу, договори про матеріальну відповідальність, накази, дозволи, розпорядження тощо.

2. Перевірка передбачає контроль за вказаними документами об'єкта контролю на предмет:

укладення договорів про матеріальну відповідальність та стан закріплення всіх необоротних активів за матеріальною відповідальними особами;

дотримання бюджетною установою періодичності та порядку проведення інвентаризації необоротних активів та запасів, правильність оформлення та відображення в бухгалтерському обліку її результатів;

стану збереження необоротних активів;

своєчасності, повноти та правильності оприбуткування придбаних (безкоштовно одержаних) необоротних активів;

дотримання законодавства при списанні (відчуженні) необоротних активів;

дотримання законодавства при нарахуванні зносу необоротних активів;

дотримання законодавства при проведенні індексації, дооцінок та іншого перегляду вартості необоротних активів [6].

3. Необхідним є встановити, чи призначено наказом керівника бюджетної установи осіб, які відповідають за збереження основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, чи укладено з ними договори про матеріальну відповідальність, перевірити періодичність проведення інвентаризацій згідно з вимогами чинного законодавства.

4. Перевірка повноти та своєчасності оприбуткування придбаних матеріальних цінностей, правильності їх списання проводиться шляхом зіставлення даних меморіальних ордерів № 2 "Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду в органах Державного казначейства України (установах банків)", № 3 "Накопичувальна відомість руху грошових коштів спеціального фонду в органах Державного казначейства України (установах банків)" і доданих до них платіжних документів при виписках банку з даними меморіальних ордерів № 6 "Накопичувальна відомість по розрахунках з іншими кредиторами", № 9 "Накопичувальна відомість про вибуття та переміщення необоротних активів", форма № 438 (бюджет), форма № 439 (бюджет) та прикладеними до них первинними документами ("Акт прийняття – передачі основних засобів", ф. № ОЗ-1; "Акт про списання основних засобів", ф. № ОЗ-3; "Акт про списання автотранспортних засобів", ф. № ОЗ-4; "Акт про списання вилученої з бібліотеки літератури", ф. № ОЗ-5; "Акт списання", ф. № 3-2 та акти довільної форми).

5. При перевірці правильності списання основних фондів (засобів) необхідно звернути увагу на вказані в актах на списання причини списання. Так, списанню підлягає майно, що не може бути в установленому порядку відчужене, безоплатно передане державним підприємствам, установам чи організаціям, щодо якого не можуть бути застосовані інші способи управління (або їх застосування може бути економічно недоцільне), у разі, коли таке майно морально чи фізично зношене, непридатне для подальшого використання суб'єктом господарювання, зокрема у зв'язку з будівництвом, розширенням, реконструкцією і технічним переоснащенням, або пошкоджене внаслідок аварії чи стихійного лиха та відновленню не підлягає, або виявлене в результаті інвентаризації як нестача [7].

6. По відомості нарахування зносу на основні засоби, форма № ОЗ-12 (бюджет), інвентарних картках обліку необоротних активів типової форми № ОЗ-6 (бюджет) та № ОЗ-8 (бюджет) необхідно перевірити правильність нарахування зносу на необоротні активи, який є показником того, через який час необоротний актив втрачає свою вартість.

Отже, добре організований внутрішній контроль за дотриманням наведених рекомендацій зробить неможливими різноманітні маніпуляції з вартістю майна, допоможе запобігти значним порушенням та знизить рівень притягнень до відповідальності.

Наук. керівн. Турінов А. В.

Література: 1. Маляревский Ю. Д. Бюджетный учет и отчетность : учебн. пособ. / Ю. Д. Маляревский, Л. Н. Симченко, В. В. Ольховская. – Х. : ИД "ИНЖЕК", 2003. – 216 с. 2. Шевченко С. О. Особливості відображення в обліку операцій з необоротними активами бюджетних установ / С. О. Шевченко // Актуальні проблеми сучасної науки. – 2009. – № 10. – С. 12–15. 3. Нетецький С. В. Роль і завдання бухгалтерського обліку в управлінні бюджетними установами / С. В. Нетецький // Економіка і держава. – 2008. – № 12. – С. 59–60. 4. Інструкція з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ, затверджена Наказом Державного казначейства України від 17.07.2000 р. № 64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. 5. Кривда О. В. Невидиме майно, що криється під заниженням вартості основних засобів та інших необоротних активів на державних підприємствах / О. В. Кривда // Фінансовий контроль. – 2008. – № 1. – С. 18–25. 6. ГоловКРУ: Практичні рекомендації щодо проведення ревізії фінансово-господарської діяльності бюджетної установи (з окремих питань програми) № 9 від 04.08.2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uapragvo.net>. 7. Порядок списання об'єктів

державної власності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2007 р. № 1314 [Електронний ресурс]. –
Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.